

## ІСТОРИЧНА БІОГРАФІСТИКА

УДК 304.4:323(477:4)

Іван Хома

### ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ І УКРАЇНСЬКИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ СОЮЗ

*У статті розкрито діяльність Євгена Коновальця в українському студентському русі. Акцент зосереджено на його діяльності в «Українському студентському союзі». Встановлено, що в національний студентський рух він інтегрувався ще з початку навчання в університеті. У результаті активної позиції Є. Коновалець поступово зайняв місце одного із тих, хто брав участь в організації управління та розвитку структур українського студентського середовища напередодні Першої світової війни. Налігав до національно-демократичної секції студентського союзу. Ключовою темою, яку обстоював – було відкриття Українського університету в Львові.*

*Ключові слова: Євген Коновалець, «Український студентський союз», Український університет у Львові.*

У сучасній Україні проблемою є виховання еліти, що здатна, не стільки забезпечувати виживання країни, скільки реформувати та динамічно розвивати. Також йдеться про еліту із державницьким мисленням. У зв'язку з цим, є необхідним продовжувати досліджувати та осмислювати ті структури українського громадянського суспільства, що виховували лідерів національного життя в умовах відсутності держави, а також генераторів боротьби за незалежність.

За будь-якими процесами стоять особи, які були ініціаторами, організаторами, керівниками, виконавцями тощо. В історії України та Центрально-Східної Європи полковник Євген Коновалець відноситься до організаторів структур національно-визвольного руху, які суттєво впливали на історичні процеси. Але перед тим, він був членом товариств, що виховували українську молодь здатну до праці та боротьби за національні права та свободи.

У цьому контексті вперше комплексно і ґрунтовно досліджено діяльність Є. Коновальця у всеукраїнському студентському товаристві «Український студентський союз».

У сучасній історіографії проблема окреслена назвою статті не була предметом окремої наукової розробки. У загальних рисах досліджувані аспекти розглядалися у книзі «Євген Коновалець. Історія нескорених» [1, с. 23–24] та публіцистичній статті авторства І. Хоми.

Метою статті є звернути увагу на те, що шлях Є. Коновальця до полковника січових стрільців, керівника Українську Військову Організацію (далі – УВО) та Організацію Українських Націоналістів (далі – ОУН), лежить, в тому числі, й через «Український студентський союз».

За час навчання в гімназії, Є. Коновалець добре пізнав громадське життя українського студентства Львова. У червні 1909 р. завершивши навчання в гімназії, вступає на факультет права і політичних знань Львівського університету. На час вступу в університет Є. Коновалець вже активно займався громадською роботою у рідному селі Зашків, займався розвитком читальні «Просвіта» та пожежного і тіловиховного товариства «Сокіл».

З інформації, що безпосередньо свідчить про, якусь, участь Є. Коновальця в українських студентських товариствах Львова в перший рік навчання в університеті, є запис у «Журналі обліку книжкового фонду і грошового обороту у зв'язку з продажом книг» «Українського студентського союзу» (далі – УСС) про купівлю ним книг. 5 квітня 1910 р. Євген придбав книги, які потім передав УСС: «Велика селянська війна» (М. Залізник, 1908 р.), «Звідки взялась і що значить назва «Русь» і «Україна» (Л. Цегельський, 1907 р.) та «Цар голод» (О. Бах, 1883 р.), «Король та народ» (М. Залізник, 1908 р.), «Начерк історії української літератури» (Б. Лепкий, 1909 р.) [2].

Станом на 1909 р. українське студентське середовище Львова було добре структуроване. Діяло сім українських студентських товариств: «Академічна громада» – об'єднувала студентів Львівського університету, «Бандурист» – товариство студентів музичних навчальних закладів, «Медична громада» – студентів-медиків, «Основа» – студентів політехніки, «Руська академічна поміч» – кредитне товариство, «Україна» – спортивне товариство та «Кружок правників» – товариство юристів [3].

Фактично у липні 1909 р., завершилися дискусії щодо створення загальної всеукраїнської студентської організації. Зокрема, 11–14 липня 1909 р. за результатами I-го Всеукраїнського студентського з'їзду створено УСС. 7 листопада 1909 р. на установчих зборах вибрано Головну раду УСС [4]. О. Зінкевич пише, що Є. Коновалець брав участь у I-му Всеукраїнському студентському з'їзді [5, с.93].

На час заснування в другій половині 1909 р. консолідуючої української студентської організації, гуртувала, мобілізувала та актуалізувала діяльність студентства проблема колонізації Львівського університету та вимога відкрити Український університет у Львові. Тому, значною мірою, робота організованого українського студентства скеровувалася на доведення права на власний університет.

Після створення УСС, розгортається нова хвиля активної діяльності за Український університет. Вперше у верхній палаті австрійського парламенту (Палаті панів) з приводу українського національного життя в імперії виступав Андрей Шептицький. У промові митрополит наголосив, що одним із ключових питань, яке потребує вирішення є відкриття Українського університету. А. Шептицький наголосив, що українці доросли до права мати свою вищу освіту та науку [6].

1 липня 1910 р. у залі товариства «Сокіл» зібралося 327 українських студентів. Серед них Є. Коновальця не було [7]. Після цього, студенти перейшли до головного корпусу університету, розпочали заплановане віче у третьому залі головного корпусу Львівського університету. Ректорат дозволу на українське студентське віче не давав. Після початку віча, польські студенти заблокували вихід із університету. Це переросло в сутички та постріли. У результаті поранення отримали 10 українських студентів, з них студент факультету права та політичних знань Адам Коцко, не приходячи до пам'яті, помер на місці. Поранення зазнали і польські студенти. Поліція заарештувала всіх українських студентів. Газета «Діло» опублікувала прізвища більше 300 заарештованих. Серед них, був і Є. Коновалець [8].

За результатами попереднього слідства 127 студентів переведено до в'язниці. Пізніше 101 український студент постав перед судом. У цьому переліку Є. Коновальця немає. У грудні 1910 р. справу на 101 українського студента передано до суду [9]. Під час судових засідань Є. Коновалець проходив, як свідок. 20 травня 1911 р. його заслухано в суді у справі обвинувачення студента П. Решетила [10].

4 липня 1911 р., рівно через рік після поховання А. Коцка, суд виніс вирок у цій справі. У результаті винними визнано 99 українців, з різною мірою покарання [11]. Повертаючись до липня 1910 р., то після цієї трагедії, Є. Коновальцю вдалося продовжити навчання в університеті. Хоча він, як й інші студенти, проходив за дисциплінарною справою в університеті.

О. Грицай пише, що «від 1911 р. — він (Коновалець – І. Х.) разом з Романом Дашкевичем засновує при львівській філії «Просвіти» студентський просвітній гурток, який нараховував 70 членів. Головою тут був Р. Дашкевич, а Є. Коновалець виконував обов'язки представника «Просвіти» [12, с. 30].

Швидше за все, цей напрям спільної праці розпочався у 1912 р. і був пов'язаний із просвітньою комісією УСС та читальнями «Просвіти». Членом цієї комісії у лютому 1912 р. був Р. Дашкевич, студент першого курсу. У звіті роботи комісії від 9 квітня 1912 р. йдеться про слабку організацію просвітньої роботи [13]. Окрім того, Р. Дашкевич був членом і видавничої комісії студентського союзу [14]. 28 квітня 1912 р. Р. Дашкевич обраний до головної ради УСС на посаду бібліотекара [15]. О. Грицай посилаючись на слова Є. Коновальця, пише: «Ми, – оповідав мені Полковник, – розпоряджали відповідними фондами й підготовляли нашу працю так, що щонеділі виїздило з нашого доручення 50–60 референтів, студенти й студентки, на просвітню роботу, здебільшого з рефератами й доповідями, на села. Тоді на такі реферати був між нашими селянами й робітниками просто голод, і скільки доповідей ми не висилали б, усе було замало» [12, с. 30].

Є. Коновалець обраний до Головної ради УСС 15 грудня 1912 р. Керівником обрали студента Осипа Когута, заступником студента Антіна Жилу, Р. Дашкевича архіваріусом, а Є. Коновальця касиром [16].

4 лютому 1913 р. газета «Діло» опублікувала звернення від лідерів УСС під назвою «За український університет. Голос академічної молоді». У зверненні йшлося про те, щоб українське суспільство підтримувало боротьбу за Український університет, як справу першочергової культурної потреби. Під зверненням підписалися: О. Когут, Ю. Полянський, О. Гамораківна, О. Степанівна, А. Жила, Г. Ничка, В. Котецький, В. Мельник, В. Пежанський, Є. Коновалець, Д. Попович, Ю. Чайківський, Ф. Федорців, Ф. Гула, П. Лещій, В. Целевич, В. Білосор, Л. Генкевич, В. Бандрівський, Д. Бурко, А. Зелений, В. Косаревич [17].

3 квітня 1913 р. Головна рада УСС скликала збори, на які запросила всіх українських студентів, які навчалися у Львові. Зібралось близько 130 осіб. Голова УСС О. Когут повідомив, що причиною зборів було представлення перед студентством директив для подальшої успішної діяльності. П. Дідушок виступив із доповіддю на тему «Про потребу об'єднання нашої організації», Ю. Охримович представив виступ «Про значення і завдання студентського союзу», Є. Коновалець – «Про стан університетської справи». Власне актуальність доповіді про університет була

пов'язана із тим, що ця тема відійшла на другорядне місце, через виборчу реформу. Акцентувалося увагу на тому, що після того, як виборчу реформу буде реалізовано, відкриття Українського університету має стати першочерговим завданням. Останнім із доповіддю виступив І. Чмола, який вказував на потребу підготовки національної самооборони через заснування стрілецьких дружин та поширення серед українців самостійницьких гасел, щоб гасло «Самостійна Україна» отримало реальний зміст, молодь мала бути готова до міжнародних конфліктів [18].

До обрання в склад головної ради УСС, Є. Коновалець свою діяльність зосереджував у IV секції союзу, яка об'єднувала студентів прихильників Української національно-демократичної партії. Загалом, у союзі налічувалося чотири секції: I – студенток, II – імені М. Драгоманова, III – просвітній гурток, IV – націонал-демократична. У другій секції були прихильники Української радикальної партії [4, с. 48]. Секцію відкрито 26 травня 1911 р., першим керівником був Семен Магальяс [4, с. 48]. Другим керівником був Володимир Пежанський, а його заступником Тарас Франко. 11 грудня 1912 р. на зборах IV секції В. Пежанського переобрали головою секції, а заступником обрали Є. Коновальця [19, с. 65]. Приблизно у квітні 1913 р. Є. Коновальця обрали головою IV національно-демократичної секції, секретарем – Ю. Чайківського [20].

На цей час УСС активно працював над проведення 2–4 липня 1913 р. II-о Всеукраїнського студентського з'їзду та ювілею 40-річчя творчої діяльності Івана Франка. У комісії з організації з'їзду був присутній і Є. Коновалець. Цікавим є те, що план виступів на з'їзді опубліковано 1 червня 1913 р. у газеті УСС «Шляхи». Вказано шість доповідей на такі теми: «Українська молодь в останні часи», «Політичне положення української нації», «Українська молодь та духовна культура», «Молодь російської України, її конструкція та завдання», «Народне виховання і шкільництво (народні школи, середні школи, університет)», «Участь молоді в просвітній і політичній праці» [21]. Оголошення від 26 червня 1913 р. містить сьому доповідь на тему «Університетська справа», яку на з'їзді виголосить Є. Коновалець [22].

II-й Всеукраїнський студентський з'їзд урочисто розпочав роботу 2 липня 1913 р. у великій залі Народного дому у Львові. Зібралось до 500 студентів, які прибули із Відня, Чернівців, Грацу, Кракова, Праги. Відкриття з'їзду відвідав голова українського парламентського клубу К. Левицький, професори С. Томашівський, С. Дністрянський, М. Грушевський, К. Студинський та інші. Відсутність представників політичних партій можна пояснити тим, що відбулися вибори до Галицького сейму і тривали підрахунки голосів.

Збори відкрив П. Дідушок. Головою з'їзду обрали В. Левицького. Виголошено привітання від різних українських молодіжних та студентських товариств, серед них були із Санкт-Петербургу, Києва, Харкова, Одеси. Вітання надіслав Іван Пулюй та багато інших. Після обіду слово для виступу надали К. Заклинському з доповіддю «Українська молодь в Австрійській Україні за останні 40 років на тлі діяльності Івана Франка». Доповідав відзначив, що молодь підняла університетську справу на рівень віденського парламенту. В доповіді В. Котецький «Молодь російської України, її завдання і конструкція» торкнувся активності українського студентства в Росії за останні 10 років. Р. Секела запропонував, щоб конгрес відправив до І. Франка делегацію з привітанням від усього українського студентства соборної України.

3 липня 1913 р. роботу з'їзду продовжив Д. Донцов з доповіддю «Українська молодь і теперішнє положення нації». Головні тези якої полягали в наступному: старі політичні програми, які використовували українці, а часто і ще продовжує використовувати (драгоманівський автономізм) втрачають свою раціональність; новою програмою має стати програма політичного сепаратизму від Росії; сучасна міждержавна ситуація сприяє здійсненню сепаратистської ідеї. Насамкінець зазначив, що слід підготувати революцію в «умах», щоб пізніше вона перетворилась у «революцію чину» (дії).

І. Чмола підняв питання про військову підготовку, яку з'їзд зустрів бурхливими оплесками. Є. Коновалець мав доповідь «Університетська справа». У якій згадав події липня 1910 р., а також відзначив, що боротьбу за створення Українського університету слід вивести на рівень найважливішої справи національного громадсько-політичного руху. Виступ Є. Коновальця розгорнув жваву дискусію, у якій взяли участь О. Колесса, Р. Секела, П. Дідушок, Ю. Чайківський, С. Дністрянський, С. Рудницький, К. Заклинський, Р. Заклинський, В. Сабат та інші. Р. Заклинський зауважив, що в розмові про Український університет повинно йтися про «огнище культури, а не про фабрику дипломів». У відповідь с. Рудницький зазначив, що «Ми хочемо університету, а не чогось вроді університету. Університет здобудемо політичною і науковою працею. Наш університет при інтенсивній праці може стати огнищем культури, важним не лише для Славянщини, а й для всесвітньої культури». Є. Коновалець, не брав участі в дискусії, але в підсумку сказав, що «Для університетської боротьби потрібно нам карної, справної і сильної праці організації. На кожний виступ поляків у Львові повинна послідувати реакція на провінції де ми є в більшості». Промову І. Франка з'їзд зустріли гучними оплесками. З'їзд завершив свою роботу 4 липня 1913 р. пісню на

слова І. Франка «Не пора, не пора москалеві й ляхові служити». Присутні домовилися зустрітися о 14.30 год. на могилі А. Коцка, де виступали М. Грушевський і студент Степан Біляк [1, с.21–22].

Важливо зауважити, Є. Коновалець після свого виступу, оголошення резолюції участі в дискусії не брав, як і загалом після виступу інших доповідачів. Ця риса його характеру та поведінки на такого роду заходах, проявлялася і до того, але от II-й Всеукраїнський студентський з'їзд відбувався чотири дні, продемонстрував, що для Є. Коновальця було неприйнятне багатослів'я.

Час проведення з'їзду припав на початок літніх канікул у студентів. З повідомлень у «Ділі» слідує, що Є. Коновалець канікули проводив у Зашкові, займаючись, у тому числі, розвитком IV – національно-демократичної секції УСС. 16 липня 1913 р. надруковано оголошення до українських студентів, які перебували у Львові, Відні, Чернівцях, Кракові, Празі, Граці та провінції й поділяли національно-демократичну програму, «проситься подати негайно свої точні адреси на руки: Євген Коновалець в Зашкові п. Куликів» [23]. Це оголошення друкувалося періодично в «Ділі» до кінця серпня 1913 р.

Загалом 1913 р. став тим життєвим періодом для Є. Коновальця, коли він у віці 22 років дійшов до вершин у студентському громадському житті, активізувавши університетське питання повною мірою, мобілізуючи для цієї цілі студентство, інтелігенцію й широкий загал українського суспільства.

### *Список використаних джерел*

1. Хома І. Я. Євген Коновалець // Історія нескорених. Харків, 2016. С. 18–23.
2. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДІАЛ України). Ф. 400. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 7, 19, 25, 76.
3. Ковалюк Р. Український студентський рух на західних землях. XIX–XX ст. Львів, 2001. С. 155.
4. Кузьмин Р. Український студентський союз: центральний координаційний орган студентських товариств Галичини в 1909–1914 роки // Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник». Випуск 110. С. 46–51.
5. Зінкевич О. Студентські роки Є. Коновальця // Євген Коновалець та його доба. Мюнхен 1974. С. 93.
6. Промова митрополита Андрія Шептицького // Діло. 29 червня 1910. С. 3; 7. ЦДІАЛ України. Ф. 400. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 5–7.
8. Празник польської чорної сотні // Діло. 2 липня 1910. С. 3–5.
9. Новинки // Діло. 21 грудня 1910. С. 5.
10. Українські студенти перед польським судом // Діло. 22 травня 1911. С. 5.
11. Держархів Львівської обл. Ф. 350. Оп. 1. Т. 4. Спр. 3182. Арк. 67–67 зв.
12. Грицай О. Життя і діяльність Є. Коновальця до 1917 року // Євген Коновалець та його доба. Мюнхен 1974. 1021 с.
13. ЦДІАЛ України. Ф. 400. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 3–4.
14. Там само. Спр. 9. Арк. 2.
15. Із Українського студентського союзу // Шляхи. 1 червня 1913. С. 62.
16. ЦДІАЛ України. Ф. 400. Оп. 1. Спр. 11. Арк. 1.
17. За український університет. Голос академічної молоді // Діло. 4 лютого 1913. С. 4.
18. Збори львівського університетського студентства // Шляхи. 15 квітня 1913. С. 31–32.
19. Шах С. Молодість Є. Коновальця // Євген Коновалець та його доба. Мюнхен 1974. 1021 с.
20. На довірочну нараду // Діло. 6 травня. 1913. С. 5.
21. З Укр. Студ. Союзу // Діло. 2 травня 1912. С. 6–7.
22. II Всеукраїнський студентський з'їзд // Діло. 26 червня 1913. С. 4.
23. Студентів (-ок) висших і абітурієнтів середніх шкіл // Діло. 16 липня 1913. С.7.

### *References*

1. Khoma I.Ia. Yevhen Konovalets [Evgen Konovalets]. Istoriia neskorenykh. Kharkiv, 2016. S. 18–23.
2. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Lvovi (dali – TsDIAL Ukrainy). F. 400. Op. 1. Spr. 1. Ark. 7, 19, 25, 76.
3. Kovaliuk R. Ukrainyskyi studentskyi rukh na zakhidnykh zemliakh. XIX–XX st. [Ukrainian student movement on the western lands. XIX–XX centuries]. Lviv, 2001. S. 155.
4. Kuzmyn R. Ukrainyskyi studentskyi soiuz: tsentralnyi koordynatsiinyi orhan studentskykh tovarystv Halychyny v 1909–1914 roky [Ukrainian Student Union: the central coordinating body of the student associations of Galicia in 1909–1914]. Zbirnyk naukovykh prats «Hileia: naukovyi visnyk». Vypusk 110. S. 46–51.
5. Zinkevych O. Studentski roky Ye. Konovaltsia [Student's years E. Konovalets]. Yevhen Konovalets ta yoho doba. Miunkhen 1974. C. 93.
6. Promova mytropolyta Andriia Sheptytskoho [The speech of Metropolitan Andriy Sheptytsky]. Dilo. 29 chervnia 1910. S. 3; 7. TsDIAL Ukrainy. F. 400. Op.1. Spr. 4. Ark. 5–7.
8. Praznyk polskoi chornoj sotni. Dilo. 2 lypnia 1910. S. 3–5.
9. Novynky // Dilo. 21 hrudnia 1910. S. 5.
10. Ukrainski studenty pered polskym sudom. Dilo. 22 travnia 1911. S. 5.
11. Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti. F.350. Op.1, t.4. Spr. 3182. Ark. 67–67 zv.
12. Hrytsai O. Zhyttia i diialnist Ye. Konovaltsia do 1917 roku [Life and activity of E. Konovalets before 1917]. Yevhen Konovalets ta yoho doba. Miunkhen 1974. 1021 s.
13. TsDIAL Ukrainy. F.400. Op. 1. Spr. 8. Ark. 3–4.
14. Ibid. Spr. 9. Ark. 2.
15. Iz Ukrainskoho studentskoho soiuzu. / Shliakhy. 1 chervnia 1913. S. 62.
16. TsDIAL Ukrainy. F.400. Op. 1. Spr. 11. Ark. 1.
17. Za ukrainskyi universytet. Holos akademichnoi molodi. Dilo. 4 liutoho 1913. S. 4.
18. Zbory lvivskoho universytetskoho studentstva. Shliakhy. 15 kvitnia 1913. S. 31–32.
19. Shakh S. Molodist Ye. Konovaltsia [Y. Konovalets Youth]. Yevhen Konovalets ta yoho doba. Miunkhen 1974. 1021 s.
20. Na dovirochnu naradu. Dilo. 6 travnia. 1913. S. 5.
21. Z Ukr. Stud. Soiuzu. Dilo. 2 travnia 1912. S. 6–7.
22. II Vseukrainskyi studentskyi zizd. Dilo. 26 chervnia 1913. S. 4.
23. Studentiv (-ok) vysshikh i abiturientiv serednikh shkil. Dilo. 16 lypnia 1913. S.7.

**Ivan Khoma**

**YEVHEN KONOVALETS AND «UKRAINIAN STUDENT UNION»**

*The article concerns Yevhen Konovalets, a key figure of the Ukrainian national-liberation competitions. The way of his integration into the Ukrainian public life of Galicia in 1909–1913, which content was defined by international relations with Poles, is investigated. The disclosed problem allows the readers to understand the phenomenon of Konovalets within the national liberation competitions of the XX century.*

*Having well mastered the work of a primary link of the national life, Konovalets in the end of 1912 was elected to the administrative body of the Ukrainian student's union. Besides, in the structure of Ukrainian student's union Konovalets was a member, an assistant, and – from April, 1913 – the chairman of the IV section which united students who were adherents of the Ukrainian national-democratic party.*

*The basic themes which he develops in his public work are connected with the organisation of educational work among the Ukrainian population of Lviv region and, also, the struggle for the Ukrainian university. In Konovalets' activity a desire and an ability to analyze the situation and then to publicly represent before listeners are his eminent features, which he demonstrated in his reports at different levels of the Ukrainian national life. In general, all the above said allowed Konovalets in his student years to occupy the key positions in the educational and political life Galicia's youth. From the view of Konovalets' further activity, it gives the chance to understand that he was not a casual figure in the Ukrainian national-liberation competitions, beginning from the end of 1917 in Kiev and to his murder in Rotterdam in 1938.*

*Key words: Yevhen Konovalets, «Ukrainian Students Union», Ukrainian University in Lviv.*

**УДК 94(477)**

**Іван Зуляк, Мар'яна Зуляк**

**РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧА ПРАЦЯ АНТОНА КРУШЕЛЬНИЦЬКОГО**

*У статті йдеться про редакційно-видавничу працю Антона Крушельницького. Охарактеризовано його діяльність на посаді головного редактора «Нових шляхів» і «Критики», яка характеризувалася пошуком оптимального видавничого проекту з історії, філософії, соціології, економіки, культури, тогочасної радянської та зарубіжної літератури, музики, театру, образотворчого мистецтва.*

*Львівський літературно-науковий, мистецький і громадський місячник «Нові шляхи» і «Критика» – своєрідні видавничі феномени, у яких на початковому етапі їх існування акумулювалися ідеї різноманітних політичних течій та груп, а з часом домінувала прорадянська ідеологія, популяризована головним редактором А. Крушельницьким, який перебував під її впливом.*

*Видавнича справа А. Крушельницького характеризувалася активною співпрацею з українськими видавництвами у Відні упродовж 1919–1920 рр., про що свідчить аналіз архівних матеріалів. Особливості їх взаємин у видавничій сфері, у складний для України час, ґрунтувалися на усвідомленні А. Крушельницьким потреби у забезпеченні національних шкіл українськомовною продукцією.*

*Ключові слова: Антін Крушельницький, редакційна праця, видавнича праця, «Нові шляхи», «Критика».*

*Актуальність досліджуваної проблематики ґрунтується на тому, що в житті українського суспільства початку 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст. відбулися якісні зміни, що призвели до суттєвих суспільних трансформацій, а саме до утвердження незалежності України і становлення громадянського суспільства, що сприяло зростанню інтересу до історичних постатей минулого. У цьому контексті важливого значення набуває особовий аспект. Серед визначних діячів чільне місце належить Антону Крушельницькому, редакційно-видавничу працю якого свідчить про неординарність особи, його всебічність і талант.*

*Мета статті – аналіз редакційно-видавничої праці А. Крушельницького.*

*Для реалізації мети визначено основні завдання: простежити редакторську працю у «Нових шляхах» і «Критиці» і охарактеризувати видавничу діяльність.*